

Systemy Operacyjne

Gniazda i komunikacja sieciowa

Dr inż. Krzysztof Rzecki

Na podstawie: Abraham Silberschatz, *Koncepcje systemów operacyjnych*

Komunikacja między procesami

- System komputerowy: IPC (ang. *Interprocess Communication*):
 - Standardy: POSIX, System V
 - Rodzaje: pipe, kolejki, pamięć wspólna, semaforey, rygle, etc.
- Sieci komputerowe:
 - Warstwa łącza: **Ethernet**, SLIP, PPP
 - Protokoły sieciowe: **IPv4**, IPv6, ICMP
 - Protokoły transportowe: **TCP**, **UDP**
 - Protokoły aplikacji: DNS, HTTP, SSH, etc.

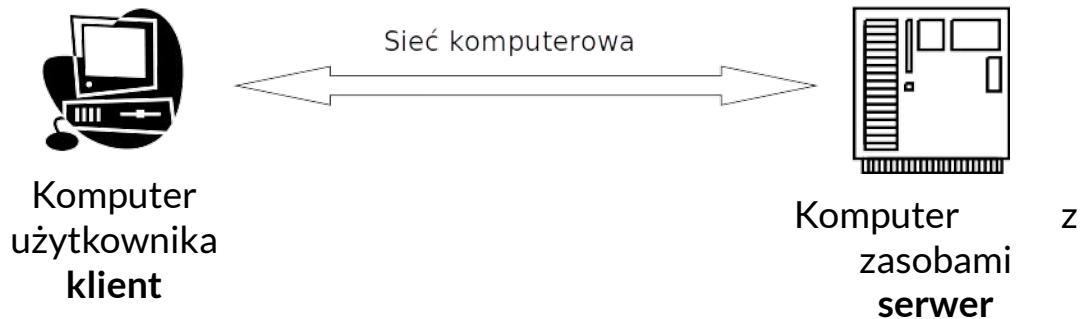

Programowanie usług sieciowych

... czyli aplikacji:

- wieloprotokółowych,
- komunikujących się przez interfejsy sieciowe,
- tworzących formę (architekturę) klient-serwer.

Zapotrzebowanie

Zasadniczo słabo wyposażony komputer z własnym systemem operacyjnym i oprogramowaniem komunikacyjnym.

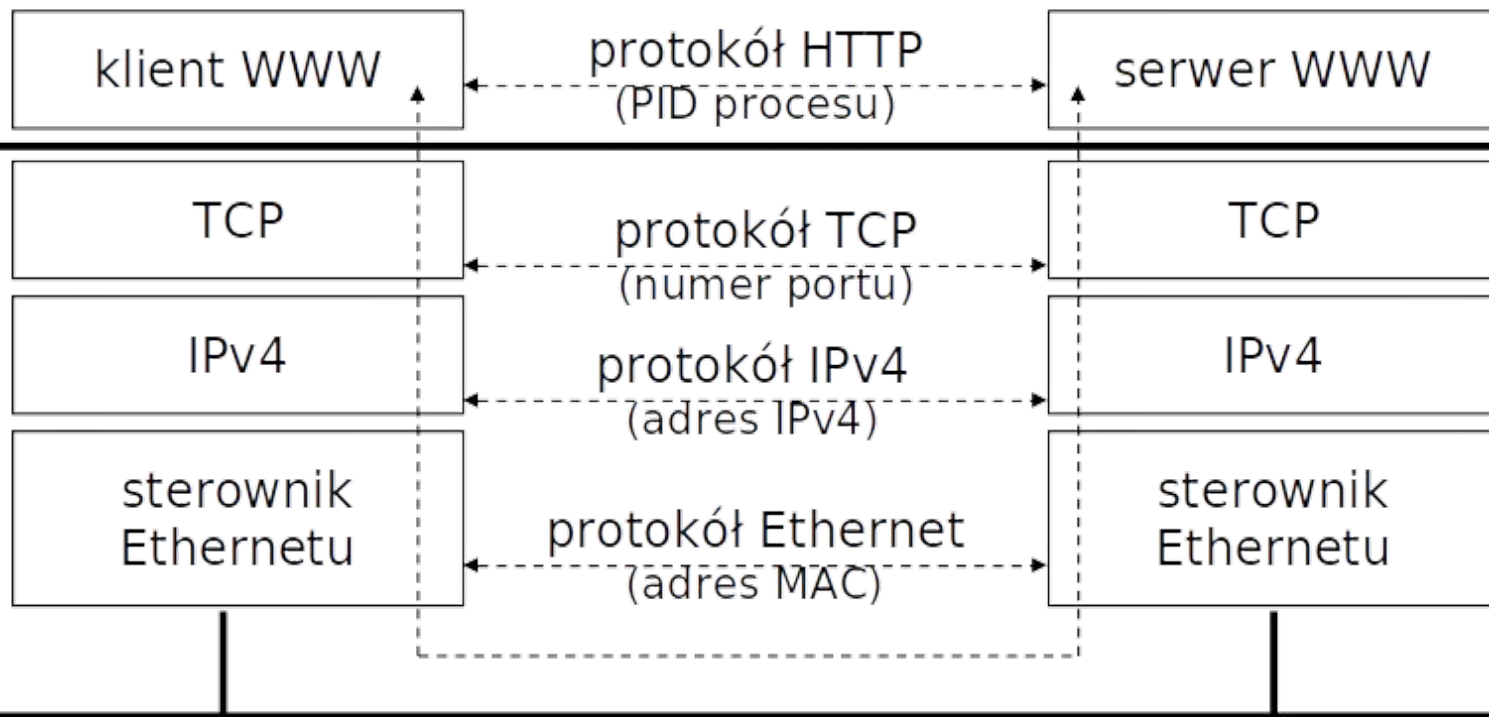
Pojęcie: cienki klient (ang. thin client)

Zasoby (ang. resources):

- przestrzeń dyskowa:
 - pobieranie danych,
 - przechowywanie danych,
- czas procesora,
- pamięć operacyjna,
- dostęp do innych urządzeń,
- łącze / brama (ang. gateway),

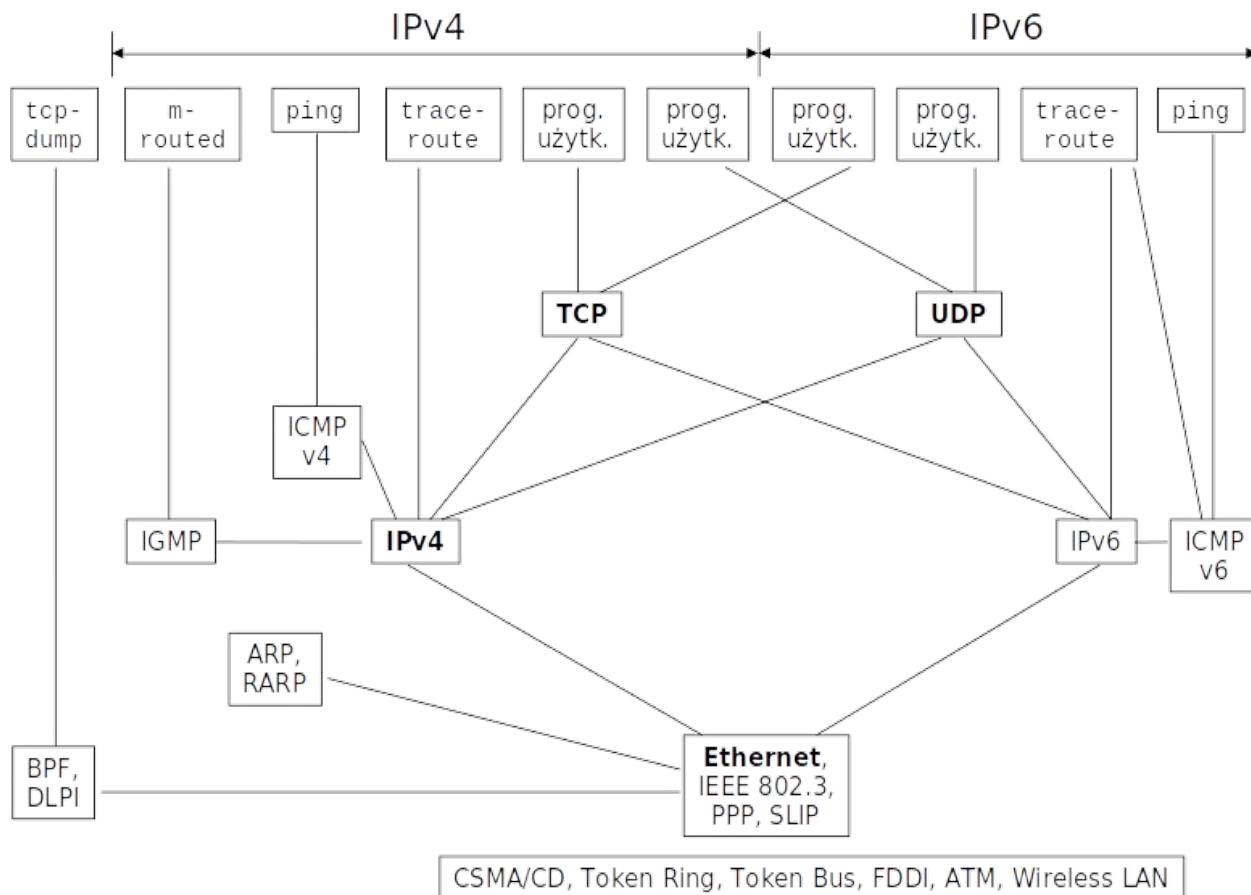
Strona kliencka

Strona serwera

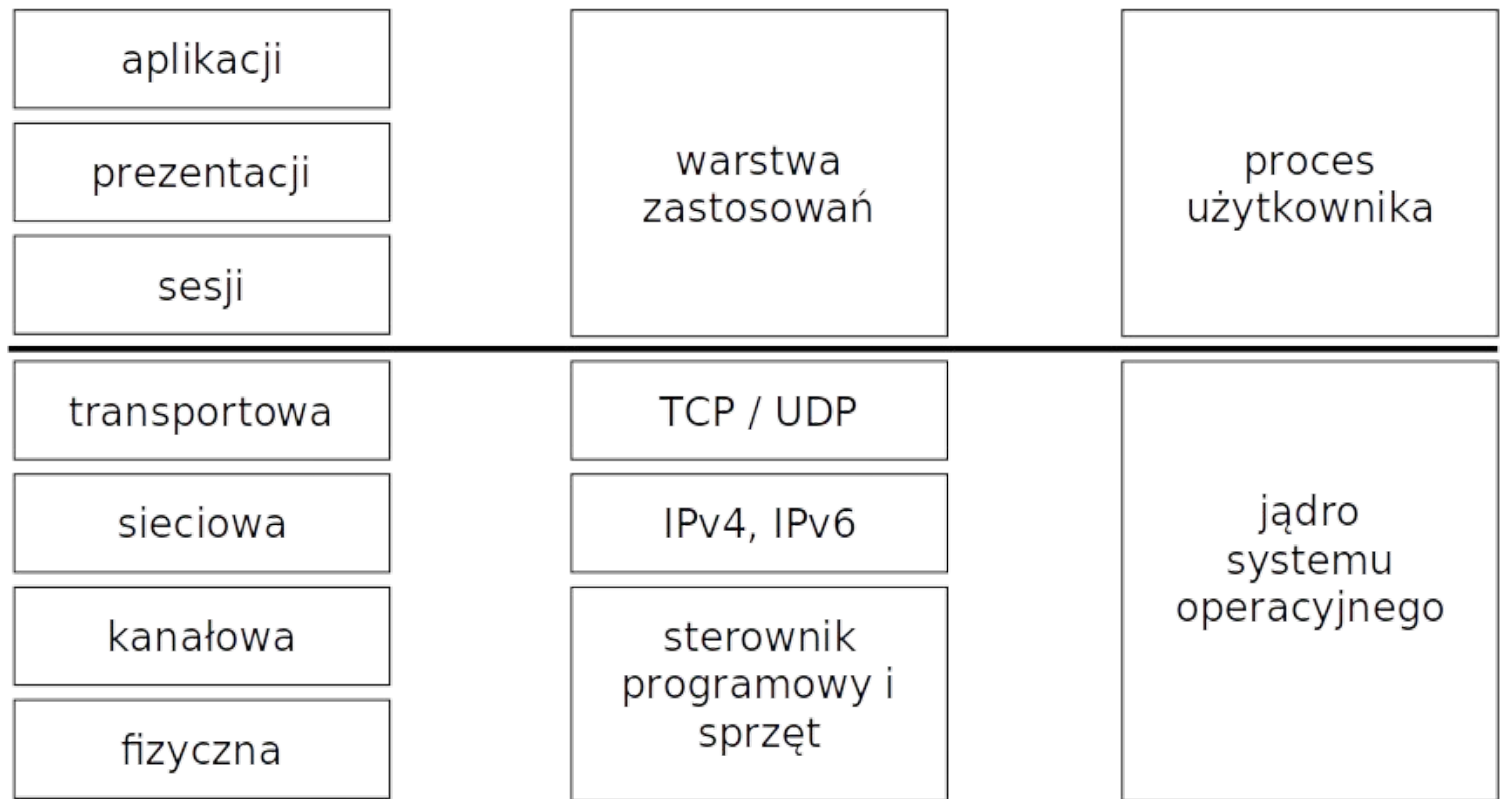

„Kabel” Ethernet

Przegląd protokołów

Model i rodzina

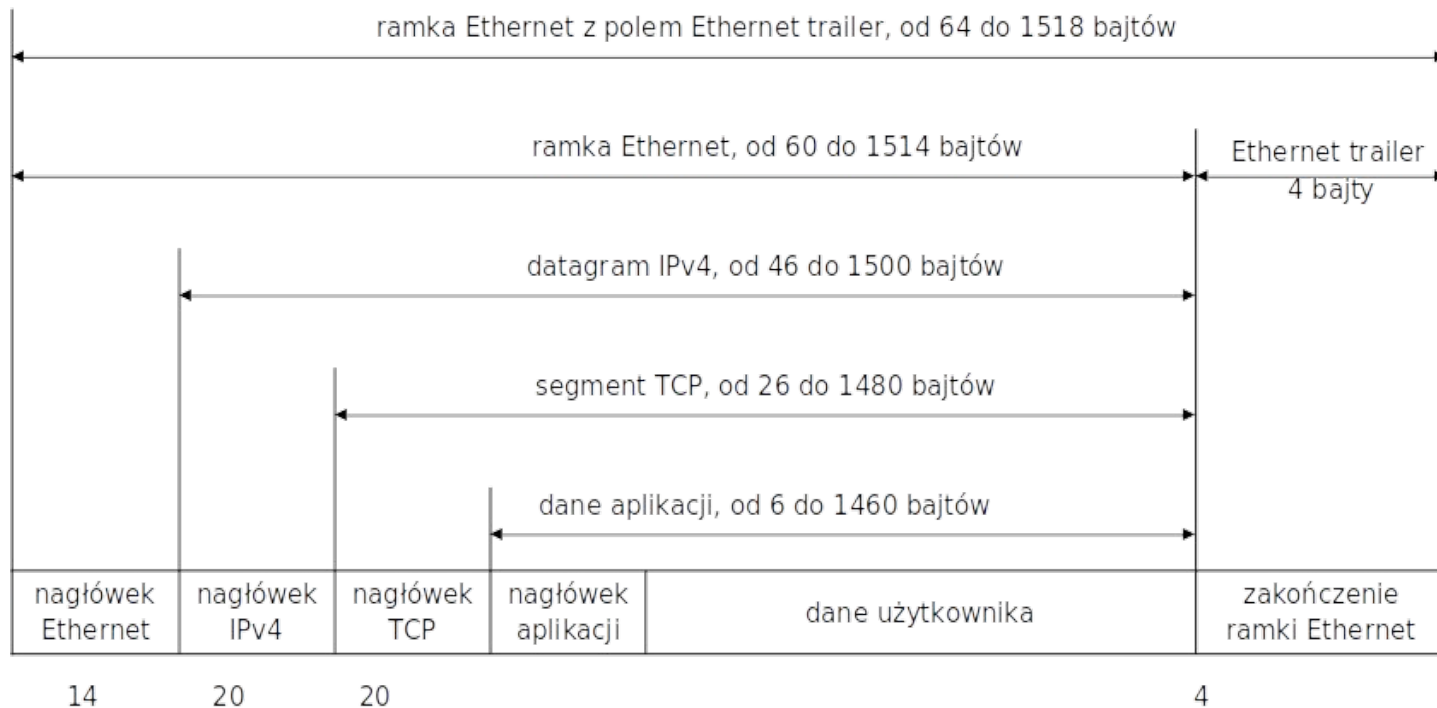

Warstwy modelu OSI
ang. open systems interconnection

Rodzina protokołów Internetu

Położenie w systemie

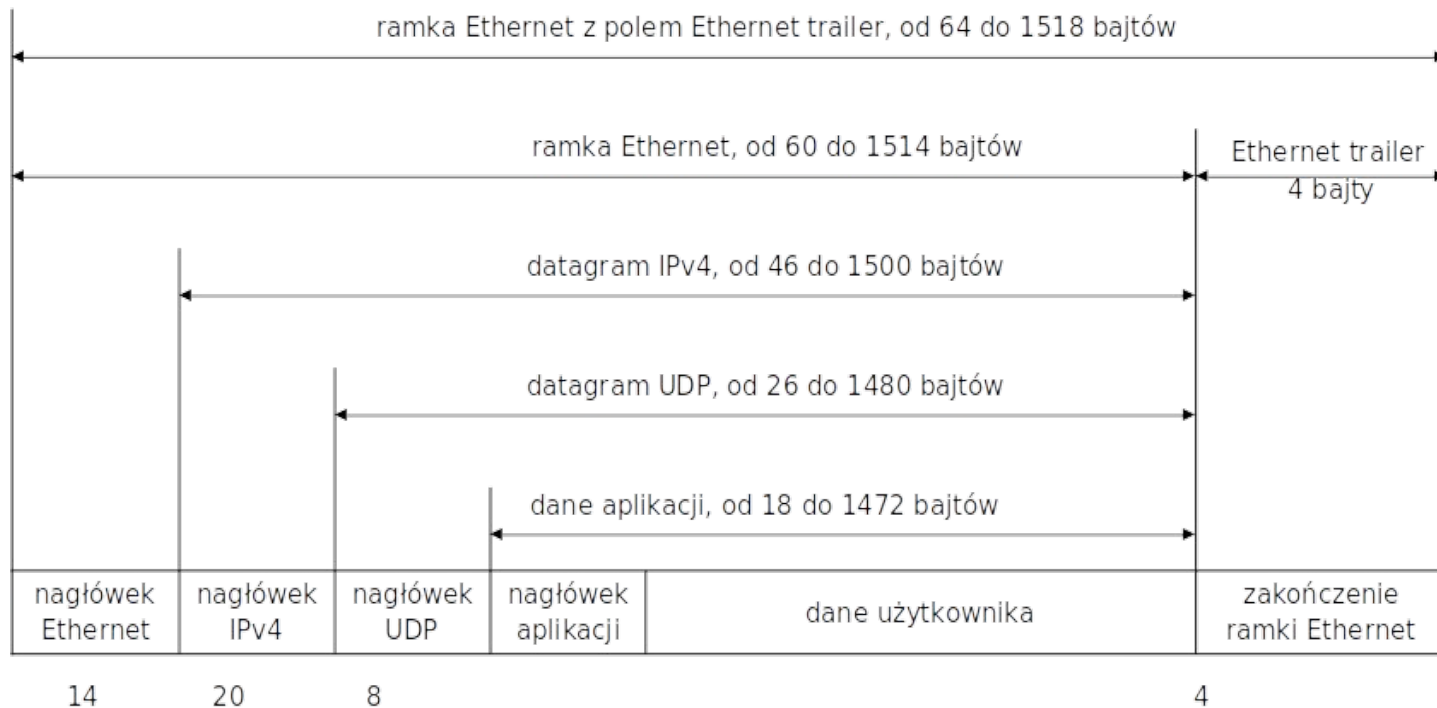
Enkapsulacja TCP/IPv4/Ethernet

Wprowadzone ograniczenia wywodzą się z MTU

TCP strumieniuje - nie ma ograniczeń

Enkapsulacja UDP/IPv4/Ethernet

Wprowadzone ograniczenia wywodzą się z MTU

UDP ogranicza host i pole określające wielkość

Internet Protocol i adres IPv4

wersja 4 bity	długość nagłówka 4 bity	typ usługi (TOS) 8 bitów	długość całkowita 16 bitów (zapisana w bajtach)	
identyfikacja 16 bitów			znaczniki 3 bity	usunięcie fragmentacji 13 bitów
czas życia (TTL) 8 bitów	protokół 8 bitów		suma kontrolna nagłówka 16 bitów	
adres źródłowy 32 bity				
adres docelowy 32 bity				
opcje (jeśli są)				
dane				

Port

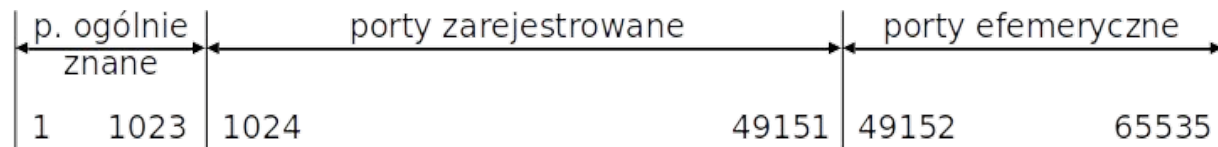
Port to 16-bitowa liczba całkowita z zakresu 1...65535.

Trzy grupy (IANA):

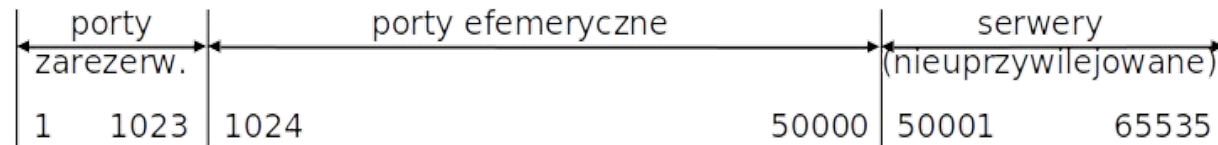
- strona serwera: porty ogólnie znane (ang. well-known port),
- strona serwera: porty zarezerwowane (ang. reserved port),
- strona klienta: porty efemeryczne (ang. ephemeral port).

Port

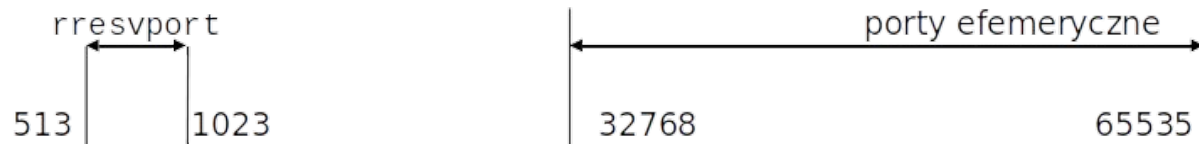
- Konwencje **przyjęte** przez IANA
(ang. *Internet Assigned Numbers Authority*)

- Konwencje BSD

- Konwencje Solaris

Protokół użytkowy

- Protokół użytkowy to format komunikacji między procesami umieszczony najwyżej w hierarchii rodziny protokołów Internetu.
- Protokół użytkowy obejmuje warstwę sesji, prezentacji oraz zastosowań.
- Przykłady:
 - HTTP (ang. Hyper Text Transfer Protocol),
 - FTP (ang. File Transfer Protocol),
 - SSH (ang. Secure SHell).
- Skojarzenie port <-> protokół użytkowy nie musi być jednoznaczne!

Podsumowanie wprowadzenia

- Protokół Ethernet i adres MAC -> bezpośrednie przekazywanie danych.
- Protokół IP oraz adres IPv4 (IPv6) -> przekazywanie danych poza sieć lokalną (ang. routing).
- Protokół TCP/UDP -> kontrola przesyłanych danych między aplikacjami.
- Rola systemu operacyjnego to przekazywanie:
 - danych od aplikacji do wysłania,
 - dane otrzymanych dla aplikacji.
- System operacyjny utrzymuje skojarzenie: numer portu i PID procesu
- Protokół użytkowy: format komunikacji między aplikacjami.

Standardy systemu Unix

- IEEE (ang. Institute for Electrical and Electronics Engineers, Inc.), której standardy są normami ISO/IEC:
 - Posix – Przenośny Interfejs Systemu Operacyjnego (ang. Portable Operating System Interface) => Posix.1g,
 - ISO (ang. International Organization for Standardization),
 - IEC (ang. International Electrotechnical Commission),
- Open Group:
 - powstała z X/Open Company oraz OSF (ang. Open Software Foundation),
 - X/Open Portability Guide,
 - Single Unix Specification,
 - CDE – Common Desktop Environment,
- IETF (ang. Internet Engineering Task Force):
 - dokumenty RFC,
 - dokumenty Internet-Drafts.

Przykłady standardów RFC

- Adres e-mail i format wiadomości:
 - RFC 822 Standard for the Format of ARPA Internet Text Messages, 1982r.
 - Rozszerzenia i aktualizacje: RFC 2822, RFC 4021, RFC 5280, RFC 5322, RFC 6854, etc.
- DNS:
 - RFC 882: DOMAIN NAMES - CONCEPTS and FACILITIES, 1983r.
 - RFC 883: DOMAIN NAMES - IMPLEMENTATION and SPECIFICATION, 1983r.
 - RFC 2929: Domain Name System (DNS) IANA Considerations, 2000r.
- IRC: RFC 1459: Internet Relay Chat Protocol, 1993r.
- Sieci lokalne: RFC 1918: Address Allocation for Private Internets
- VoIP: RFC 2543: SIP: Session Initiation Protocol
- HTTP: RFC 7231: Hypertext Transfer Protocol (HTTP/1.1): Semantics and Content
- Video: RFC 8216: HTTP Live Streaming

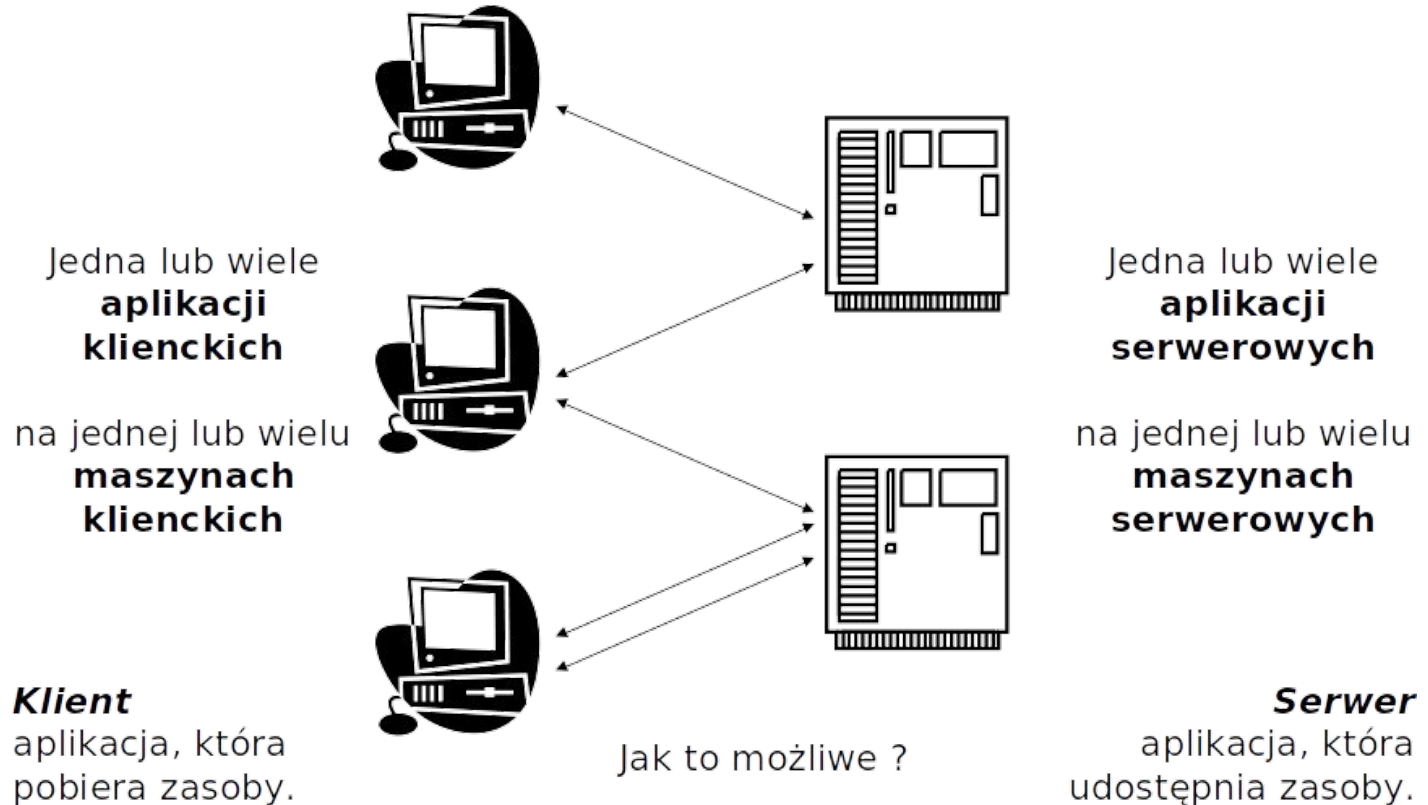

Przykłady standardów RFC

Badania:

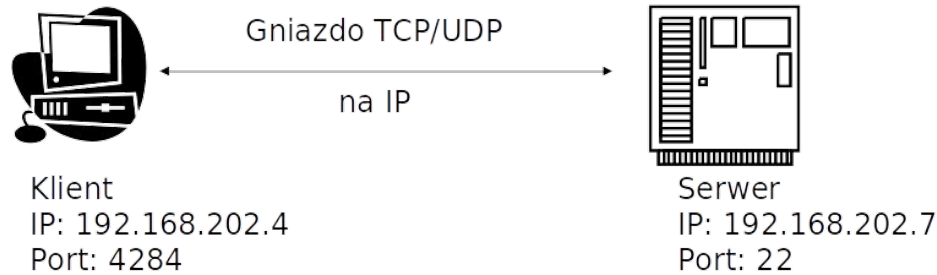
- RFC 5106: The Extensible Authentication Protocol-Internet Key Exchange Protocol version 2 (EAP-IKEv2) Method
- RFC 5222: LoST: A Location-to-Service Translation Protocol

Klient - Serwer

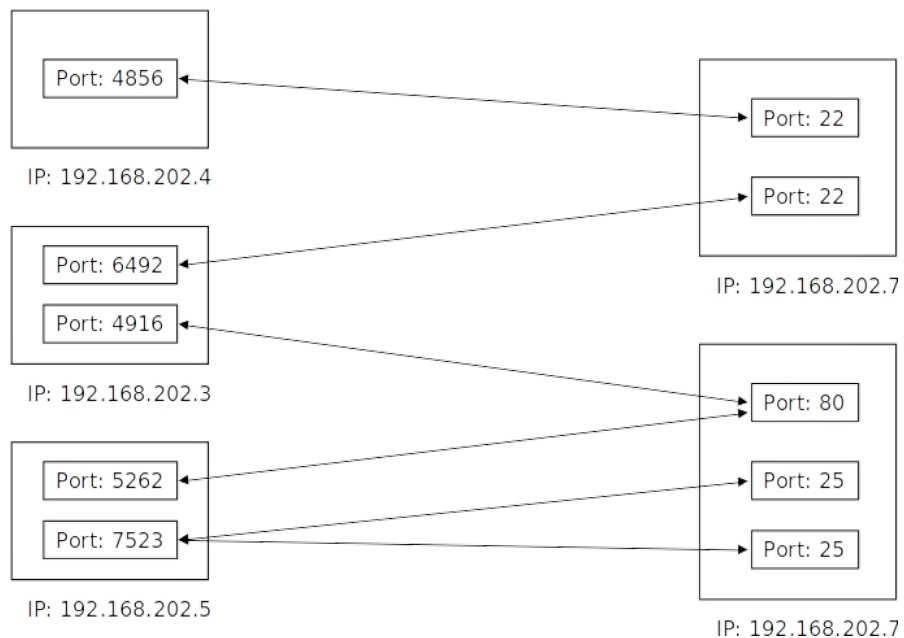
Gniazdo (ang. *socket*)

- **Gniazdo** to unikalna struktura dwóch par liczb (czyli czterech liczb):
 - adres IP i port klienta,
 - adres IP i port serwera.

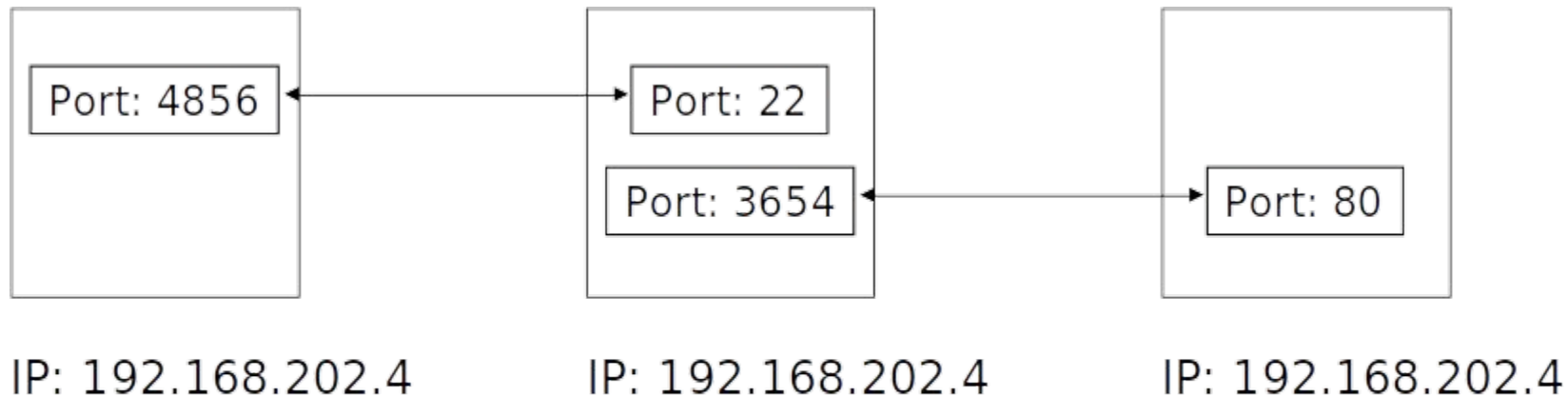

Klient / Serwer to aplikacje czy komputery ?

Architektura klient-serwer

Serwer to czy klient ?

?

Ogólna gniazdowa struktura adresowa

`<sys/socket.h>`

`// plik nagłówkowy`

```
struct sockaddr {           // uogólniona gniazdowa SA
    uint8_t      sin_len;    // długość struktury, 16 bajtów (?)
    sa_family_t   sin_family; // AF_XXX
    char          sa_data[14]; // adres właściwy dla protokołu
};
```


Gniazdowa SA dla IPv4

```
<netinet/in.h> // plik nagłówkowy

struct in_addr { // struktura adresu IPv4
    in_addr_t s_addr; // 32-bitowy adres IPv4 w sieciowej
}; // kolejności bajtów

struct sockaddr_in { // gniazdowa struktura adresowa IPv4
    uint8_t sin_len; // długość struktury, 16 bajtów
    sa_family_t sin_family; // AF_INET
    in_port_t sin_port; // 16 bitowy numer portu TCP/UDP
    struct in_addr sin_addr; // w sieciowej kolejności bajtów
    char sin_zero[0]; // 32-bitowy adres IPv4 (j.w.)
}; // nieużywany
```

Gniazdowe struktury adresowe

IPv4

sockaddr_in	
długość	AF_INET
16-bit numer portu	
32-bitowy adres IPv4	
nieużywane	

16 bajtów

IPv6

sockaddr_in6	
długość	AF_INET6
16-bit numer portu	
32-bitowa etykieta przepływu	
128-bitowy adres IPv6	

24 bajty

Dziedzina Unix

sockaddr_un	
długość	AF_LOCAL
nazwa ścieżkowa (do 104 bajtów)	

zmienna długość

Warstwa kanał.

sockaddr_dl	
długość	AF_LINK
indeks interfejsu	
typ	dł. nazwy
dł. adr.	dł. sel.
nazwa interfejsu oraz adres warstwy kanałowej	

zmienna długość

A jak wygląda ogólna gniazdowa struktura adresowa?

Operacje na SA

- Przesyłane parametry to co najmniej:
 - deskryptor gniazda (`int`),
 - dowolna gniazdowa struktura adresowa zrzutowana na ogólną gniazdową strukturę adresową (`struct sockaddr *`),
 - długość struktury (`int` lub `int *`).
- Sposób przekazywania parametrów z procesu do jądra:
`int function (int, struct sockaddr *, int);`
Przykład: `bind`, `connect`, `sendto`.
- Sposób pobierania parametrów z jądra do procesu^(*):
`int function (int, struct sockaddr *, int *);`
Przykład: `accept`, `recvfrom`, `getsockname`, `getpeername`

^(*) często dana funkcja przesyła parametry w obie strony

Kolejność bajtów

Jeśli zapiszemy daną liczbę w jednym modelu, a odczytamy tak, jakby to był drugi z modeli, wówczas otrzymamy liczbę o przestawionej kolejności bajtów (nie bitów!):

3232287249 <-> 298494144

192.168.202.17 <-> 17.202.168.192

5432 <-> 14357

Kolejność bajtów

- Systemowa kolejność bajtów
(ang. host byte order) to kolejność przechowywania bajtów w pamięci komputera:
 - Linux: little-endian,
 - HP-UX: big-endian.
- Sieciowa kolejność bajtów
(ang. network byte order) to kolejność przechowywania bajtów w protokołach sieciowych – tylko big-endian.

Funkcje konwertujące

Oznaczenia:

'n' = network oraz 'h' = host

's' = short oraz 'l' = long

Funkcje host -> network

```
uint16_t htons (uint16_t host16bitvalue);
```

```
uint32_t htonl (uint32_t host32bitvalue);
```

Funkcje network -> host

```
uint16_t ntohs (uint16_t net16bitvalue);
```

```
uint32_t ntohl (uint32_t net32bitvalue);
```


presentation <-> numeric

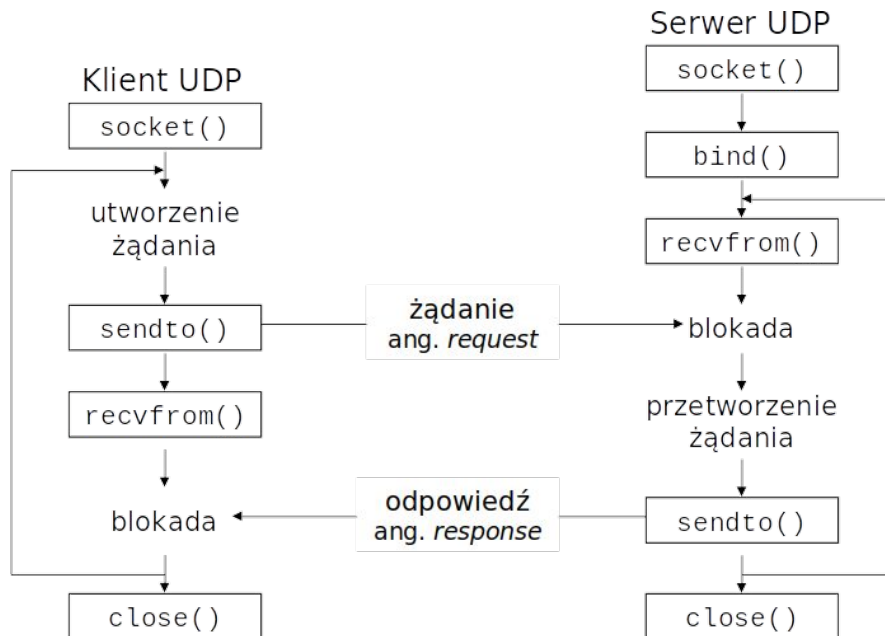
presentation (network) -> numeric (host)

```
int inet_aton (const char *strptr, struct in_addr *addrptr);  
in_addr_t inet_addr (const char *strptr);  
int inet_pton (int family, const char *strptr, void *addrptr);
```

numeric (host) -> presentation (network)

```
char *inet_ntoa (struct in_addr inaddr);  
const char *inet_ntop (int family, const void *addrptr, char *strptr, size_t len);
```


Algorytm iteracyjny dla UDP

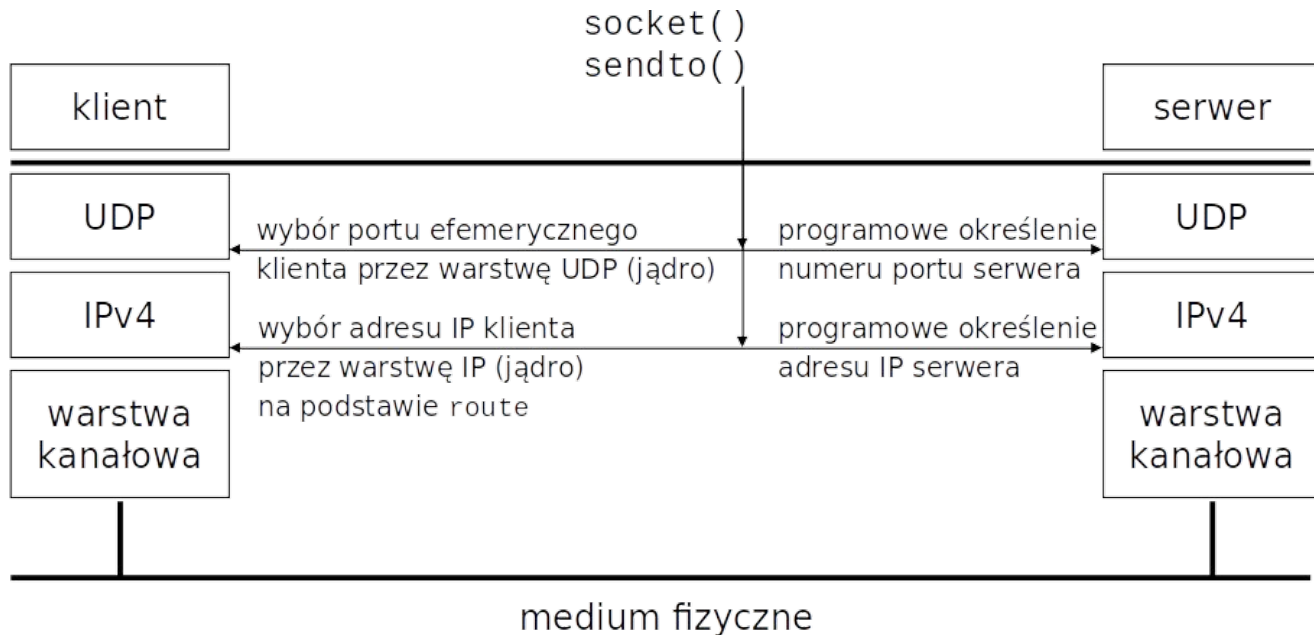

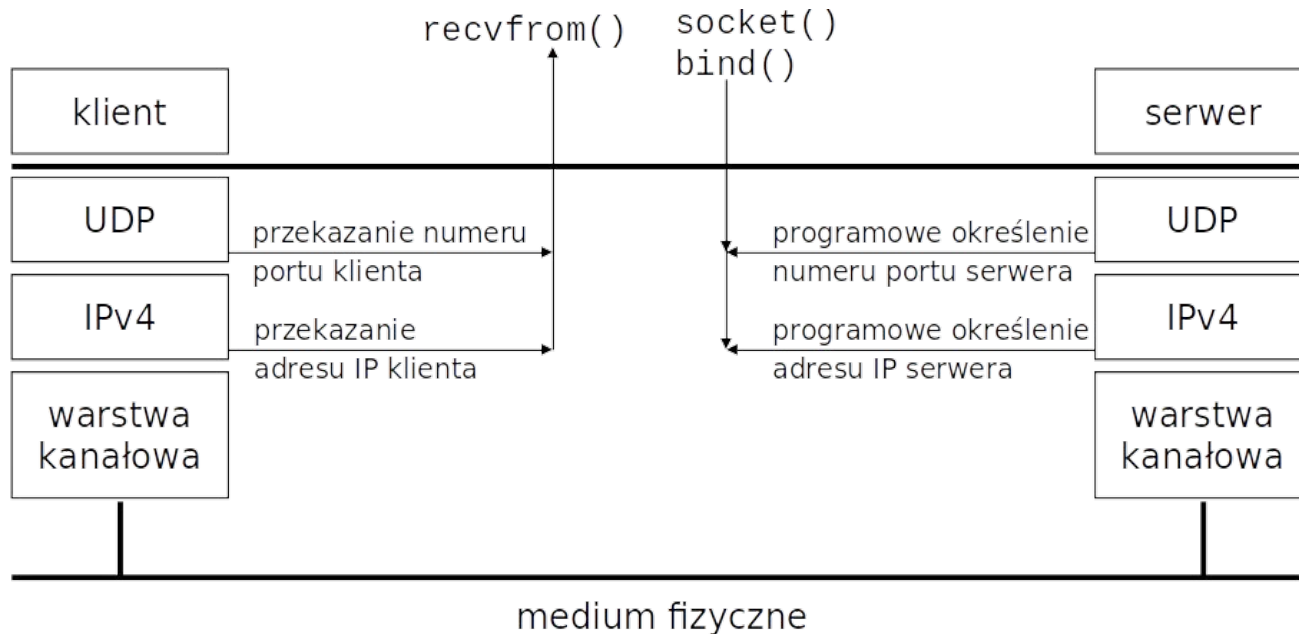
Algorytm iteracyjny dla UDP

- **Nie ma fazy akceptacji połączenia** – kto nadeśle datagram, ten będzie przyjęty (nie oznacza to, że każdy klient musi być obsłużony).
- Serwer pracuje w **nieskończonej pętli**, gdyż nie wiadomo kiedy klient zakończy swoje działanie (brak fazy zakończenia połączenia) => w jednej pętli może występować tylko jedna wymiana komunikatów, która musi zapewnić pełne obsłużenie klienta.
- Serwer działa w trybie **iteracyjnym** – serwer współbieżny, ze względu na wcześniejszy powód, mógłby nigdy się nie zakończyć => nieskończone mnożenie się procesów.
- W skończonym buforze obowiązuje kolejka **FIFO**.
- Funkcja **close()** odnosi się do socket'u, a nie do połączenia.

Analiza z punktu widzenia klienta

Analiza z punktu widzenia serwera

Implementacja: serwer UDP

```
struct sockaddr_in servaddr, cliaddr;          // struktury adresowe serwer/klient
memset (&servaddr, 0, sizeof(servaddr)); // wyzerowanie str.adr. serwera
servaddr.sin_family      = AF_INET;
servaddr.sin_addr.s_addr = htonl (INADDR_ANY);
servaddr.sin_port        = htons (9100);

// utworzenie socket'u i przypisanie adresu/portu lokalnego:
int sockfd = socket (AF_INET, SOCK_DGRAM, 0);
int bindresult = bind (sockfd, (struct sockaddr *) &servaddr, sizeof (servaddr));

int msglen;
const size_t MAXLINE = 100;
char msg[MAXLINE];

while ( 1 )
{
    // odbierz datagram
    socklen_t cliaddrlen = sizeof(cliaddr);
    msglen = recvfrom (sockfd, msg, MAXLINE, 0,
                      (struct sockaddr *) &cliaddr, &cliaddrlen);
    printf ("msg: %s msglen: %d\n", msg, msglen);
    // wyślij datagram
    sendto (sockfd, msg, msglen, 0, (struct sockaddr *) &cliaddr, cliaddrlen);
}
```


Implementacja: klient UDP

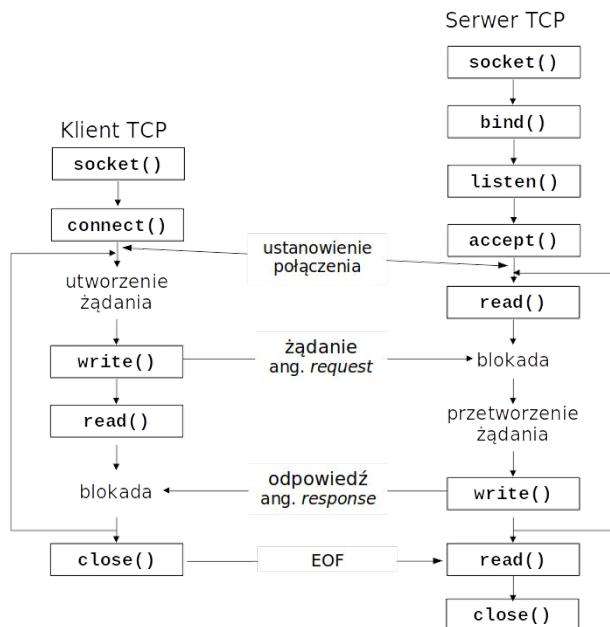
```
struct sockaddr_in servaddr;           // struktura adresowa serwera
memset (&servaddr, 0, sizeof(servaddr)); // wyzerowanie str.adr. serwera
servaddr.sin_family = AF_INET;
inet_pton (AF_INET, "127.0.0.1", &servaddr.sin_addr);
servaddr.sin_port = htons (9100);

// utworzenie socket'u
int sockfd = socket (AF_INET, SOCK_DGRAM, 0);

int msglen;
const size_t MAXLINE = 100;
char msg[MAXLINE];

while ( 1 )
{
    // wyślij datagram
    socklen_t servaddrlen = sizeof(servaddr);
    fgets (msg, MAXLINE-1, stdin);
    sendto (sockfd, msg, strlen(msg), 0,
            (struct sockaddr *) &servaddr, servaddrlen);
    // odbierz datagram
    msglen = recvfrom (sockfd, msg, MAXLINE, 0, NULL, NULL);
    printf ("msg: %s msglen: %d\n", msg, msglen);
}
```

Algorytm iteracyjny dla TCP

Uzgodnienie trójfazowe (ang. *three-way handshake*)

Otwarcie bierne (ang. passive open) – przygotowanie serwera na przyjęcie połączenia:

- serwer C/C++: `socket()`, `bind()`, `listen()`, `accept()` (blokada)

Otwarcie aktywne (ang. active open) – klient nawiązuje połączenie wysyłając pakiet synchronizujący (ang. `synchronize`):

- klient C/C++: `connect()` (blokada)
- tcpdump: SYN

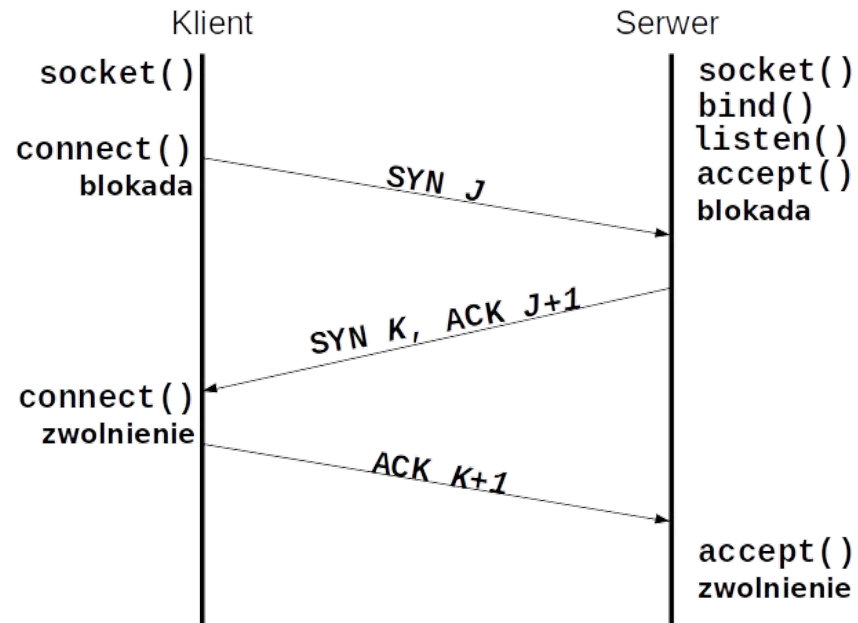
Potwierdzenie (ang. acknowledgment) ze strony serwera:

- tcpdump: SYN, ACK
- klient C/C++: `connect()` (zwolnienie)

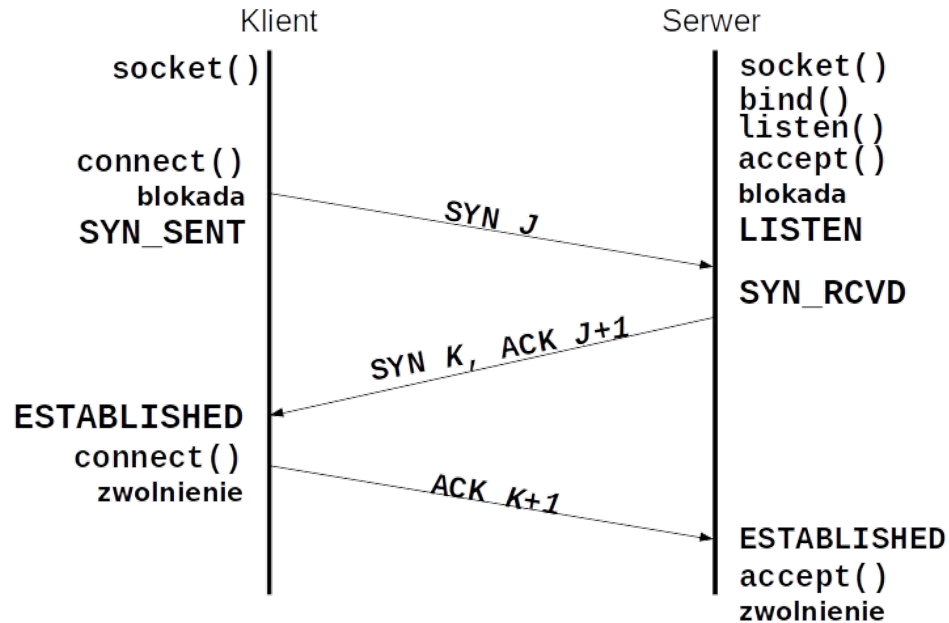
Potwierdzenie ze strony klienta:

- tcpdump: ACK
- serwer C/C++: `accept()` (zwolnienie)

Uzgodnienie trójfazowe

Stany TCP - nawiązanie połączenia

Przesyłanie danych

Serwer oczekuje na przyjęcie danych:

- serwer C/C++: read() (blokada)

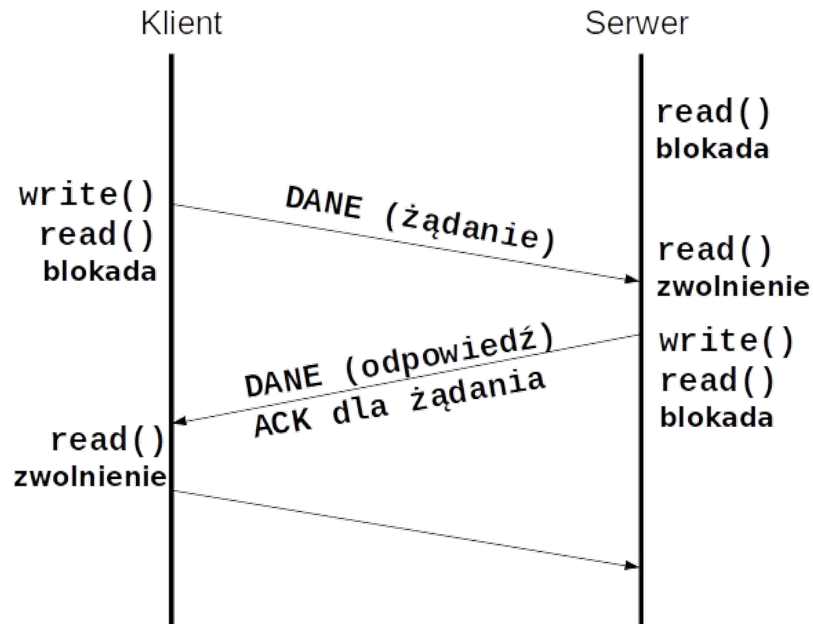
Wysłanie żądania, oczekiwanie na odpowiedź:

- klient C/C++: write(), read() (blokada)
- serwer C/C++: read() (zwolnienie)

Przetworzenie żądania, odpowiedź:

- serwer C/C++: write(), read() (blokada)
- klient C/C++: read() (zwolnienie)
- tcpdump: ACK dla żądania, ACK dla odpowiedzi.

Przesyłanie danych

Zakończenie połączenia TCP

Zamknięcie aktywne (ang. active close):

- C/C++: close()
- tcpdump: FIN

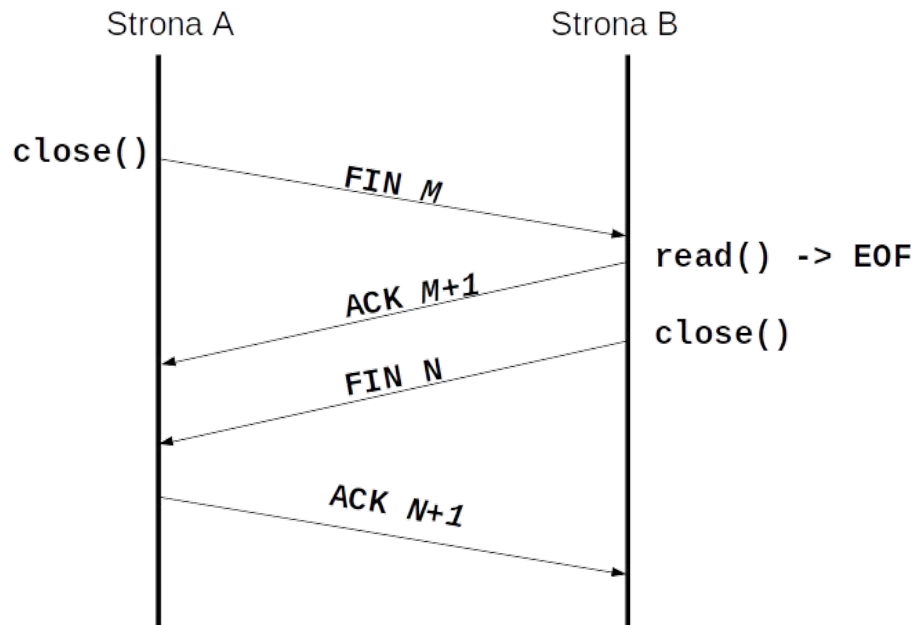
Zamknięcie bierne (ang. passive close):

- tcpdump: ACK
- C/C++: read() -> EOF
- ... odstęp czasu ...
- C/C++: close()
- tcpdump: FIN

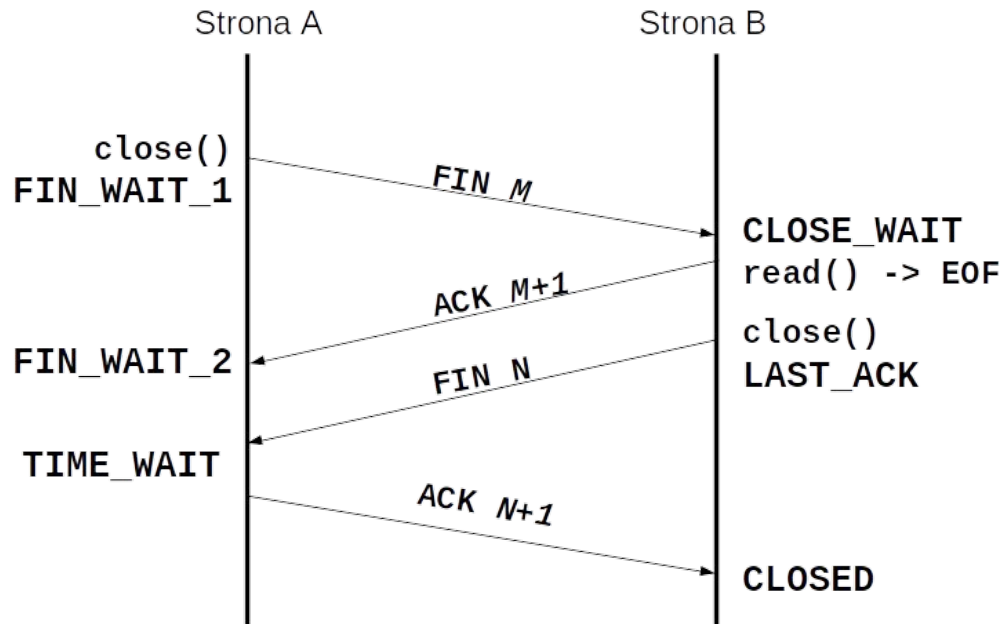
Potwierdzenie zamknięcia:

- tcpdump: ACK

Zakończenie połączenia

Zakończenie połączenia

Dziękuję za uwagę ;)